

NAUCZYCIELE
ZAWODU

PRAKTYKA DYDAKTYCZNA W SZKOŁACH KSZTAŁCĄCYCH W ZAWODACH – PROPOZYCJA PROGRAMU PRAKTYK DLA STUDENTEK I STUDENTÓW KIERUNKÓW ZAWODOWYCH (RAPORT)

Autorzy: Joanna Biskup, Marzanna Bogacka, Aleksandra Chlebowicz, Ewa Frołow, Dorota Heiza, Anna Kida, dr Maryla Koss-Goryszewska, Maciej Ostaszewski, Michał Rostworowski, Alina Stanaszek, dr Monika Staszewicz, dr Dominika Walczak

Redakcja merytoryczna: dr Monika Staszewicz, dr Dominika Walczak, dr Joanna Woźniak

Zespół projektowy: dr Dominika Walczak (Liderka projektu), dr Monika Staszewicz (Zastępczyni Liderki projektu), Joanna Biskup, Marzanna Bogacka, Aleksandra Chlebowicz, Ewa Frołow, Dorota Heiza, Anna Kida, dr Maryla Koss-Goryszewska, Bartosz Mirucki, Maciej Ostaszewski, Michał Rostworowski, Alina Stanaszek, dr Joanna Woźniak

Przygotowanie wydawnicze: Studio DTP Academicon | dtp.academicon.pl | dtp@academicon.pl |

redakcja językowa: Nikola Dybciak; **korekta:** Monika Pecyna; **łamanie i projekt okładki:** Marta Szajdzińska

Ilustracja na okładce: Shutterstock

Wydawca:

Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy

ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa

tel. (22) 241 71 00; www.ibe.edu.pl

Warszawa 2025

INSTYTUT BADAŃ
EDUKACYJNYCH
Państwowy Instytut Badawczy

ISBN 978-83-68313-70-3

Copyright © Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2025

ISBN 978-83-68313-70-3

Publikacja dostępna na licencji Creative Commons

Uznanie Autorstwa 4.0. Nie dotyczy ilustracji na okładce.

Wzór cytowania: Biskup, J., Bogacka, M., Chlebowicz, A., Frołow, E., Heiza, D., Kida, A., Koss-Goryszewska, M., Ostaszewski, M., Rostworowski, M., Stanaszek, A., Staszewicz, M., Walczak, D. (2024). *Praktyka dydaktyczna w szkołach kształcących w zawodach – propozycja programu praktyk dla studentek i studentów kierunków zawodowych (raport)*. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy.

Publikacja zgodna z wymogami dostępności cyfrowej WCAG.

Publikacja powstała w ramach projektu „Przygotowanie rozwiązań wspierających proces kształcenia przyszłych i doskonalenia obecnych nauczycieli zawodu” finansowanego z programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS).

Nr projektu: FERS.01.04-IP.05-0005/23.

Egzemplarz bezpłatny

Spis treści

Wprowadzenie	4
1. Praktyki studenckie jako forma zdobywania doświadczenia zawodowego	6
1.1. Uzasadnienie potrzeby opracowania programu praktyk.....	6
1.2. Rodzaje i formy praktyk studenckich.....	8
1.3. Prawno-instytucjonalne uwarunkowania organizacji praktyk studenckich w Polsce.....	10
2. Metodologia opracowania programu praktyki	12
2.1. Przyjęte założenia dotyczące wymiaru praktyki, jej koordynacji oraz efekty uczenia się.....	14
2.1.1. Cel i wymiar praktyki	14
2.1.2. Koordynacja i nadzór nad przebiegiem praktyki	14
2.1.3. Efekty uczenia się	15
2.2. Kryteria doboru kierunków studiów	15
3. Program praktyki dla studentek i studentów	17
3.1. Cele praktyki zawodowej	18
3.2. Organizacja praktyki zawodowej.....	19
3.3. Efekty uczenia się	22
3.4. Przebieg praktyki zawodowej.....	24
3.5. Sposób dokumentowania i zaliczenia praktyki zawodowej	25
3.6. Prawa i obowiązki studentek i studentów podczas realizacji praktyki zawodowej	27
Podsumowanie	30
Bibliografia.....	32

Wprowadzenie

Praktyki i staże studenckie stanowią istotny element procesu kształcenia, wspierając nie tylko zdobywanie doświadczenia zawodowego, ale również świadome kształtowanie ścieżki kariery oraz rozwój kluczowych kompetencji pożądanych na rynku pracy. Również w zakresie specyfiki pracy nauczycielki i nauczyciela zawodu – zrozumienia ich codziennych obowiązków, wyzwań dydaktycznych oraz środowiska pracy w szkołach branżowych – praktyki odgrywają niebagatelną rolę.

Niniejsze opracowanie przedstawia program praktyk studenckich skierowany do studentek i studentów kształcących się na studiach I i II stopnia oraz jednolitych studiach magisterskich na kierunkach powiązanych z 18 zawodami szkolnictwa branżowego. Głównym celem programu jest stworzenie studentkom i studentom odpowiednich warunków do zapoznania się z zawodem nauczycielki i nauczyciela przedmiotów zawodowych oraz umożliwienie im poznania realiów pracy dydaktycznej w szkołach kształcących w zawodach.

Raport składa się z trzech części.

W pierwszym rozdziale przedstawiono kontekst systemowy i społeczny, uzasadniający potrzebę wdrażania praktyk studenckich. Omówiono rolę praktyk w procesie kształcenia nauczycielek i nauczycieli zawodu, ich zróżnicowane formy organizacyjne, a także uwarunkowania prawne i instytucjonalne, które umożliwiają ich realizację w polskim systemie edukacyjnym.

Szczegółowy opis zastosowanej metodologii oraz założeń programowych, w tym wymiaru godzinowego praktyk, sposobu ich organizacji i koordynacji, a także oczekiwanych efektów uczenia się, zawarto w drugim rozdziale.

W trzecim, zasadniczym rozdziale raportu, zaprezentowano opracowany program praktyk dla studentek i studentów, którzy przygotowują się do pracy dydaktycznej w jednym z 18 obszarów kształcenia zawodowego. Program ten zakłada realizację praktyk w szkołach branżowych I i II stopnia oraz technikach w ścisłej współpracy z opiekunami dydaktycznymi i środowiskiem szkolnym.

Podziękowania

Serdeczne podziękowania kierujemy do ekspertek i ekspertów biorących udział w procesie tworzenia i konsultacji programu praktyki. Ich merytoryczne uwagi, doświadczenie oraz konstruktywna krytyka przyczyniły się do ugruntowania treści niniejszego opracowania. Dzięki ich zaangażowaniu możliwe było stworzenie rozwiązania odpowiadającego rzeczywistym potrzebom kształcenia zawodowego oraz środowiska akademickiego. Wyrazy wdzięczności za wzbogacenie procesu projektowego praktyczną perspektywą edukacyjną kierujemy również do przedstawicielek i przedstawicieli techników i szkół branżowych, uczelni oraz instytucji wspierających rozwój zawodowy nauczycielek i nauczycieli zawodu.

1. Praktyki studenckie jako forma zdobywania doświadczenia zawodowego

Edukacja zawodowa w Polsce mierzy się obecnie z licznymi wyzwaniami, wśród których szczególne znaczenie mają deficyty kadrowe oraz malejące wśród młodych osób zainteresowanie pracą dydaktyczną. Z tego powodu rośnie znaczenie praktyk studenckich jako narzędzia wspierającego nie tylko zdobywanie doświadczenia zawodowego, ale także promowanie profesji nauczycielki i nauczyciela zawodu wśród studentek i studentów kierunków technicznych i branżowych.

Rozdział pierwszy stanowi analizę szerszego kontekstu dla opracowania programu praktyk. Przedstawiono w nim przesłanki uzasadniające potrzebę praktyk, przegląd ich dostępnych form i rodzajów oraz obowiązujące regulacje prawne i instytucjonalne. Podkreślono również potencjał praktyk orientacyjnych jako mechanizmu aktywizującego i inspirującego do wyboru dydaktycznej ścieżki zawodowej.

1.1. Uzasadnienie potrzeby opracowania programu praktyk

Jedno z istotnych wyzwań stojących aktualnie przed polskim systemem edukacji – w szczególności w obszarze kształcenia zawodowego – stanowi postępujące starzenie się kadry nauczycielskiej oraz utrzymujący się wśród młodych osób niski poziom zainteresowania zawodem nauczycielki i nauczyciela. Zjawiska te są poważnym zagrożeniem dla ciągłości i jakości procesu dydaktycznego, zwłaszcza w szkolnictwie branżowym, które wymaga od nauczycielek i nauczycieli zarówno specjalistycznych kwalifikacji zawodowych, jak i kompetencji pedagogicznych.

Średnia wieku nauczycielek i nauczycieli w Polsce systematycznie rośnie i wynosi obecnie 47 lat¹. Aż 35% nauczycielek i nauczycieli szkół ponadpodstawowych przekroczyło 50. rok życia, natomiast osoby poniżej 30. roku życia stanowią jedynie 4,6% tej grupy zawodowej².

¹ W przypadku nauczycielek i nauczycieli zawodu średnia wieku wynosi obecnie 48,5 roku (dane za rok szkolny 2024/2025). Także w tej grupie zawodowej obserwuje się systematyczny wzrost średniej wieku – według prognoz w 2026 roku przekroczy on 50 lat, a w 2029 roku może sięgnąć już ponad 53 lata [badania własne, prowadzone w ramach projektu].

² OECD, *Teachers by Age*. <https://www.oecd.org/en/data/indicators/teachers-by-age.html>

Dane te wskazują na konieczność podjęcia pilnych działań, mających na celu zwiększenie zasobów kadrowych, co można osiągnąć m.in. poprzez promowanie pracy dydaktycznej – również wśród osób wykształconych w kierunkach technicznych i branżowych.

Z badań przeprowadzonych wśród młodzieży, studentek i studentów w wieku 16–25 lat wynika, że jedynie 4,3% ankietowanych rozważa pracę w zawodzie nauczycielki i nauczyciela (Nabrdalik i in., 2024). Poza studentkami i studentami kierunków pedagogicznych, wśród których deklarowany poziom zainteresowania wynosi 91%, jedynie studentki i studenci kierunków humanistycznych wykazują relatywnie wyższe zainteresowanie tą ścieżką zawodową (18%). W grupie studentek i studentów uczelni technicznych na kierunkach zawodowych nie odnotowano żadnych wskazań nauczycielki i nauczyciela jako zawodu preferowanego.

Do głównych barier, które zniechęcają młodych ludzi do pracy w zawodzie nauczycielki i nauczyciela, należą przede wszystkim niezadowalające wynagrodzenia oraz niski prestiż profesji. Nawet wśród osób pracujących już w zawodzie czynniki te są wskazywane jako główne źródła frustracji. Dodatkowo zwracają oni uwagę na: nadmierne obciążenie obowiązkami, konieczność pracy w wymiarze godzin przekraczającym etat, ryzyko wypalenia zawodowego oraz brak dostatecznego wsparcia instytucjonalnego (Koss-Goryszewska i in., 2024). Problematiczna okazuje się także rozbieżność między wyobrażeniami o pracy w szkole a rzeczywistością – zwłaszcza wśród osób, które nie planowały wcześniej kariery dydaktycznej lub traktowały ją jako alternatywną drogę zawodową (Dobkowska i in., 2023).

W szkolnictwie branżowym trudności kadrowe są szczególnie dotkliwe. Specyfika kształcenia zawodowego wymaga od nauczycielek i nauczycieli łączenia kompetencji praktycznych z dydaktyką, co znacząco zawęża grupę potencjalnych kandydatów do tego zawodu. Wśród czynników ograniczających liczbę nauczycielek i nauczycieli zawodu należy wskazać nie tylko aspekty demograficzne, ale także deficyt osób mających równocześnie odpowiednie kwalifikacje zawodowe i pedagogiczne (Konieczna-Sałamatin i in., 2024).

Badania wskazują, że kluczowymi czynnikami motywującymi do wyboru i kontynuowania pracy w zawodzie nauczycielki i nauczyciela, niezależnie od specjalizacji, pozostają poczucie misji i pasja do nauczania (Koss-Goryszewska i in., 2024). Z tego względu szczególnie istotne staje się tworzenie przestrzeni, która umożliwi potencjalnym kandydatkom i kandydatom odkrycie predyspozycji i zainteresowań dydaktycznych jeszcze przed podjęciem ostatecznej decyzji o wyborze zawodu.

Ważną rolę w tym procesie mogą odegrać adresowane do studentek i studentów kierunków technicznych i branżowych krótkoterminowe praktyki studenckie o charakterze orientacyjnym. Umożliwiają one wczesny kontakt z realiami pracy nauczycielskiej, obserwację działań dydaktycznych w warunkach szkolnych, a także refleksję nad własną gotowością i motywacją do pracy w dziedzinie edukacji. Poza funkcjami informacyjną i diagnostyczną, mogą one także pełnić funkcję rozbudzającą zainteresowanie dydaktyką jako wartościową ścieżką kariery.

Ponadto obecność studentek i studentów w szkołach branżowych w ramach praktyk może przynieść bezpośrednie korzyści również placówkom. Młode osoby, reprezentujące aktualne trendy i doświadczenia akademickie, mogą przyczynić się do wzmocnienia wizerunku szkół jako instytucji otwartych na innowacje i rozwój. Praktyki mogą również wspierać integrację środowiska edukacyjnego z otoczeniem społeczno-gospodarczym oraz budować pozytywne relacje między nauczycielkami i nauczycielami a przyszłymi specjalistkami i specjalistami.

1.2. Rodzaje i formy praktyk studenckich

Praktyki zawodowe stanowią istotny element procesu kształcenia w szkolnictwie wyższym, odgrywając kluczową rolę w rozwijaniu kompetencji praktycznych, społecznych i organizacyjnych przyszłych absolwentów. Ich charakter, zakres oraz sposób realizacji mogą różnić się w zależności od kierunku studiów, poziomu kształcenia, specyfiki programowej oraz rozwiązań organizacyjnych przyjętych przez daną uczelnię (Tworzydło, 2022; Modrzejewska, 2023).

W polskim porządku prawnym jedyną kategorią praktyk bezpośrednio zdefiniowaną w przepisach są praktyki obowiązkowe. Zgodnie z art. 67 ust. 5 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2023 poz. 742, z późn. zm.) program studiów może przewidywać obowiązkowe praktyki zawodowe jako integralny element realizacji efektów uczenia się. W takim przypadku ich odbycie stanowi warunek zaliczenia danego etapu studiów i uzyskania dyplomu. Dla niektórych kierunków, takich jak: pedagogika, prawo czy medycyna, obowiązek ten jest dodatkowo regulowany aktami wykonawczymi – m.in. rozporządzeniami ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego i nauki.

Poza formalnie uregulowanymi praktykami obowiązkowymi uczelnie oferują studentom fakultatywne formy aktywności praktycznej. Są to tzw. praktyki dobrowolne, które nie warunkują ukończenia kształcenia. Mogą być podejmowane z inicjatywy studentów,

organizowane przez uczelnie w ramach współpracy z partnerami zewnętrznymi lub realizowane w projektach krajowych i unijnych.

Szczególną kategorię stanowią krótkoterminowe praktyki orientacyjne, które – mimo że nie mają odrębnej regulacji prawnej – mogą odgrywać istotną rolę w procesie wczesnego diagnozowania predyspozycji zawodowych studentek i studentów³. Praktyki tego typu, realizowane zwykle na pierwszych latach studiów, pozwalają na bezpośredni kontakt z rzeczywistością zawodową w wybranym obszarze, umożliwiając weryfikację własnych aspiracji i kompetencji w rzeczywistych warunkach pracy.

Zróżnicowane są również formy organizacyjne praktyk studenckich. Do najczęściej stosowanych należą:

- **Praktyki indywidualne** – realizowane na podstawie porozumienia między studentką lub studentem, uczelnią a wybraną instytucją. Charakteryzują się elastycznością i możliwością dostosowania miejsca i charakteru praktyki do indywidualnych preferencji studentki lub studenta oraz profilu kształcenia.
- **Praktyki grupowe (zbiorowe)** – organizowane przez uczelnie we współpracy z instytucjami zewnętrznymi, często w ramach programów instytucjonalnych lub projektów współfinansowanych ze środków publicznych. Umożliwiają standaryzację warunków praktyki i zwiększenie jej dostępności.
- **Praktyki rotacyjne** – odbywane w kilku miejscach, co pozwala studentkom i studentom poznać różnorodne środowiska zawodowe i porównać stosowane rozwiązania organizacyjne, dydaktyczne i technologiczne.
- **Praktyki zdalne lub hybrydowe** – zyskały na znaczeniu w okresie pandemii COVID-19. Ich zaletą jest możliwość realizacji działań (całości lub części) w formie online, co zwiększa dostępność praktyk dla studentek i studentów z różnych lokalizacji oraz umożliwia wykorzystanie nowoczesnych narzędzi cyfrowych w procesie zdobywania doświadczenia zawodowego.

Wielość form i modeli organizacyjnych praktyk studenckich świadczy o ich adaptacji do potrzeb środowiska akademickiego, rynku pracy oraz indywidualnych ścieżek edukacyjnych studentek i studentów. Z perspektywy kształcenia przyszłych nauczycielek i nauczycieli

³ Praktyki krótkoterminowe o charakterze orientacyjnym realizowane są w ramach wybranych kierunków m.in. na Uniwersytecie Gdańskim (<https://wns.ug.edu.pl/wydzial/instituty-wns/institut-pedagogiki/studenci/praktyki>) i Uniwersytecie Jagiellońskim (<https://orient.uj.edu.pl/studia/praktyki>).

zawodu szczególnie cenne wydają się te formy praktyk, które pozwalają na zdobycie doświadczenia w realnych warunkach pracy oraz skłaniają do refleksji nad specyfiką zawodu i własnymi kompetencjami pedagogicznymi.

1.3. Prawno-instytucjonalne uwarunkowania organizacji praktyk studenckich w Polsce

Organizacja praktyk studenckich w Polsce jest regulowana zarówno przez akty prawne, obowiązujące w systemie szkolnictwa wyższego, jak i przez wewnętrzne przepisy poszczególnych uczelni. Fundamentem prawnym, na którym opiera się system realizacji praktyk, jest Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2023 poz. 742, z późn. zm.). Zgodnie z art. 67 tej Ustawy program studiów może przewidywać obowiązek odbycia praktyk zawodowych w celu realizacji efektów uczenia się. Odbycie praktyki może zatem stanowić warunek ukończenia danego etapu kształcenia, o ile zostało to przewidziane w programie studiów, zatwierdzonym przez senat uczelni.

Praktyki mogą być realizowane na podstawie trójstronnego porozumienia zawartego między uczelnią, studentką lub studentem a instytucją przyjmującą. W tym modelu współpracy kluczową rolę odgrywają opiekunki i opiekunowie praktyk – po stronie zarówno uczelni, jak i placówki, w której praktyka jest realizowana. Do obowiązków opiekunki akademickiej lub opiekuna akademickiego należą m.in.: przygotowanie studentki lub studenta do praktyki, monitorowanie jej przebiegu, utrzymywanie kontaktu z instytucją przyjmującą oraz ocena dokumentacji praktyki. Z kolei opiekunka lub opiekun w miejscu odbywania praktyki odpowiedzialni są za: przydzielanie zadań zgodnych z celem praktyki, bieżący nadzór nad ich realizacją oraz udzielenie informacji zwrotnej na temat zaangażowania i postępów studentki lub studenta.

Istotną cechą obowiązujących regulacji stanowi duża elastyczność w zakresie organizacji praktyk, co pozwala uczelniom na dostosowanie ich formy, zakresu i czasu trwania do specyfiki danego kierunku studiów, potrzeb studentek i studentów oraz możliwości instytucji zewnętrznych. Z drugiej strony elastyczność ta może prowadzić do niejednorodności praktyk i ich niejednorodnej jakości. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) w swoich analizach zidentyfikowała to jako istotne wyzwanie (Tworzydło, 2022).

Raport PARP wskazuje na konieczność unifikacji standardów organizacyjnych oraz podniesienia jakości i użyteczności praktyk dla studentek i studentów oraz podmiotów przyjmujących. Wśród wskazywanych problemów wymienia się m.in.: brak spójnych wytycznych dokumentowania praktyk, niedostateczną współpracę między uczelniami a ośrodkami społeczno-gospodarczymi, a także ograniczony nadzór nad realizacją celów edukacyjnych praktyki.

W kontekście bezpieczeństwa studentek i studentów uczestniczących w praktykach uczelnie zobowiązane są do zapewnienia im odpowiednich warunków organizacyjnych, w tym objęcia ich ubezpieczeniem od następstw nieszczęśliwych wypadków (NNW) na czas trwania praktyki. Odpowiedzialność za bezpieczeństwo studentek i studentów spoczywa zarówno na uczelni, jak i na instytucji przyjmującej, która zobligowana jest do przestrzegania obowiązujących przepisów w zakresie BHP oraz ochrony danych osobowych.

Warto również podkreślić, że – zgodnie z aktualnymi przepisami – praktyki studenckie nie są objęte powszechnym systemem wynagradzania. Zdecydowana większość z nich ma charakter nieodpłatny. Nie zwalnia to jednak instytucji przyjmujących z obowiązku zapewnienia odpowiednich warunków do realizacji celów dydaktycznych. Jakość zdobywanego doświadczenia zawodowego zależy zatem w dużej mierze od zaangażowania i odpowiedzialności obu stron.

W przypadku kierunków przygotowujących do zawodu nauczycielki i nauczyciela dodatkowe znaczenie mają przepisy Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. 2019 poz. 1450, z późn. zm.). Dokument ten określa m.in. minimalny wymiar godzinowy praktyk pedagogicznych, ich cele oraz powiązanie z nabywaniem konkretnych kompetencji dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych. Przepisy te obowiązują w przypadku zarówno studiów jednolitych magisterskich, jak i studiów drugiego stopnia oraz studiów podyplomowych przygotowujących do wykonywania zawodu nauczycielki i nauczyciela.

Uwzględnienie tych ram prawnych i instytucjonalnych jest niezbędne przy projektowaniu programu praktyk o charakterze orientacyjnym. Tylko w ten sposób można zapewnić ich zgodność z systemem szkolnictwa wyższego oraz dostarczyć uczestnikom rzeczywistej wartości edukacyjnej i rozwojowej.

2. Metodologia opracowania programu praktyki

Opracowanie programu praktyki zawodowej dla studentek i studentów kierunków związanych z kształceniem zawodowym było złożonym, wieloetapowym procesem, opartym na triangulacji następujących podejść: analityczno-badawczego, eksperckiego oraz formalnoprawnego. Taka konstrukcja metodologiczna pozwoliła na uwzględnienie perspektywy systemowej i realnych potrzeb praktyczek i praktyków wraz ze specyfiką funkcjonowania szkolnictwa branżowego w Polsce.

Prace realizowano w ramach projektu finansowanego z programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027. Ich celem było opracowanie modelu krótkoterminowej praktyki orientacyjnej, która umożliwi studentkom i studentom uzyskanie wstępnych doświadczeń dydaktycznych w warunkach rzeczywistej pracy szkoły branżowej. Założono przy tym, że program powinien być spójny z obowiązującym stanem prawnym, realistyczny organizacyjnie oraz możliwy do wdrożenia na poziomie szkół i uczelni.

Metodyka prac została oparta na wynikach wcześniejszych badań jakościowych, zrealizowanych w ramach komponentów badań jakościowych dotyczących: 1. zasobów i umiejętności; 2. potrzeb w zakresie doskonalenia zawodowego. Badania te dotyczyły:

- zasobów i umiejętności nauczycielek i nauczycieli zawodu,
- potrzeb w zakresie doskonalenia zawodowego,
- barier i wyzwań organizacyjnych związanych z funkcjonowaniem szkolnictwa zawodowego,
- oczekiwań wobec form wsparcia dla nauczycielek i nauczycieli oraz kandydatek i kandydatów do pracy dydaktycznej.

Badania przeprowadzono z zastosowaniem dwóch uzupełniających się technik badawczych: warsztatów badawczych z elementami *design thinking* i *action learning* oraz indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI) z ekspertkami i ekspertami systemu edukacji zawodowej.

Łącznie zrealizowano 14 warsztatów w różnych branżach (z udziałem 232 osób), a także 30 wywiadów eksperckich – 15 z dyrektorkami i dyrektorami szkół branżowych oraz 15 z przedstawicielami i przedstawicielkami ośrodków doskonalenia nauczycielek i nauczycieli.

Zebrane dane empiryczne umożliwiły identyfikację kluczowych potrzeb edukacyjnych, deficytów kompetencyjnych oraz problemów instytucjonalnych w zakresie przygotowania nauczycielek i nauczycieli zawodu. Wyniki badań stanowiły podstawę projektowania praktyki odpowiadającej realnym wyzwaniom stojącym przed systemem edukacji branżowej, a zarazem będącej atrakcyjną propozycją dla studentek i studentów.

Podstawą metodologiczną w aspekcie formalnoprawnym były obowiązujące akty prawne szczegółowo regulujące kwestie dotyczące kształcenia nauczycielek i nauczycieli oraz organizacji studiów podyplomowych, w szczególności:

- Obwieszczenie Ministra Nauki z dnia 9 lutego 2024 r. (Dz. U. 2024 poz. 453) w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela;
- Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 r. (Dz. U. 2023 poz. 2102) w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli;
- Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. (Dz. U. 2024 r. poz. 453);
- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 poz. 1668);
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. 2016 poz. 64).

Program został skonsultowany z zespołem eksperckim składającym się z przedstawicielek i przedstawicieli środowisk akademickich, organizacji społecznych oraz placówek doskonalenia nauczycielek i nauczycieli. Uwagi wniesione w toku konsultacji umożliwiły weryfikację spójności koncepcji programu z praktyką edukacyjną oraz zwiększyły jego użyteczność w kontekście wdrażania na poziomie operacyjnym.

Tak skonstruowany proces projektowy pozwolił na przygotowanie programu, który nie tylko spełnia wymogi formalne i edukacyjne, ale także ma szansę realnie wspierać rozwój przyszłych nauczycielek i nauczycieli zawodu, stanowiąc odpowiedź na potrzeby szkół branżowych i techników.

2.1. Przyjęte założenia dotyczące wymiaru praktyki, jej koordynacji oraz efekty uczenia się

2.1.1. Cel i wymiar praktyki

Praktyka zawodowa dla studentek i studentów kierunków związanych z jednym z osiemnastu obszarów kształcenia zawodowego ma na celu wprowadzenie ich w środowisko pracy nauczycielki i nauczyciela zawodu w szkołach branżowych.

Jej głównym założeniem jest umożliwienie zapoznania się z codzienną praktyką dydaktyczną w szkolnictwie zawodowym oraz realiami funkcjonowania tego typu szkół, bez konieczności pełnego przejmowania obowiązków nauczycielki i nauczyciela zawodu. Praktyka ma charakter informacyjno-obserwacyjny – inspirowanie studentki i studentów do dalszego rozwoju zawodowego w obszarze edukacji zawodowej, rozwijanie kompetencji dydaktycznych oraz wzmacnianie motywacji do wyboru ścieżki nauczycielskiej.

Czas trwania praktyki zawodowej wynosi **łącznie 40 godzin lekcyjnych**, realizowanych w ciągu **dwóch kolejnych tygodni**.

2.1.2. Koordynacja i nadzór nad przebiegiem praktyki

Organizacja i realizacja praktyki zawodowej w szkołach branżowych opiera się na współpracy dwóch kluczowych osób – akademickiej koordynatorki lub akademickiego koordynatora, reprezentujących uczelnię, oraz opiekunki lub opiekuna praktyki zawodowej w szkole. Ich zadaniem jest zagwarantowanie sprawnego przebiegu praktyki, zapewnienie jej zgodności z celami edukacyjnymi oraz stworzenie sprzyjających warunków do zdobywania przez studentki i studentów pierwszych doświadczeń dydaktycznych.

Akademicka koordynatorka lub akademicki koordynator odpowiadają za zgodność realizacji praktyki z wytycznymi uczelni i celami programu. Do ich zadań należą m.in.: przygotowanie studentów do praktyki, przekazanie szczegółowych informacji organizacyjnych, pomoc w wyborze i zatwierdzaniu miejsca praktyki, a także monitorowanie jej przebiegu oraz wspieranie studentek i studentów w razie pojawienia się trudności.

Opiekunka lub opiekun praktyki zawodowej w szkole odpowiadają za bezpośrednie wsparcie studentki lub studenta podczas realizacji praktyki, wprowadzenie ich w realia funkcjonowania szkoły oraz zapoznanie z zasadami bezpieczeństwa, regulaminami i specyfiką pracy nauczycielki i nauczyciela zawodu. Osoby te udzielają także pomocy merytorycznej, odpowiadają na pytania oraz umożliwiają obserwację codziennych zajęć dydaktycznych i wychowawczych. Ich rola obejmuje ponadto monitorowanie realizacji wymaganych efektów uczenia się oraz potwierdzenie odbycia praktyki poprzez podpisanie odpowiedniej dokumentacji.

Szczegółowy przebieg praktyki zawodowej oraz rozłożenie akcentów tematycznych powinny zostać ustalone przez opiekunkę lub opiekuna praktyk, wyznaczonych w szkole, we współpracy z akademicką koordynatorką lub akademickim koordynatorem praktyk zawodowych.

2.1.3. Efekty uczenia się

Praktyka zawodowa dla studentek i studentów studiów I i II stopnia ma na celu umożliwienie osiągnięcia wybranych efektów uczenia się, związanych z poznaniem pracy nauczyciela zawodu oraz funkcjonowania szkolnictwa branżowego. Program praktyki obejmuje sześć obszarów efektów uczenia się, których realizacja podlega szczegółowym kryteriom weryfikacji. Obszary te dotyczą: znajomości zasad funkcjonowania szkoły, obserwacji planowania i prowadzenia zajęć dydaktycznych, zarządzania klasą szkolną, wspierania uczennic i uczniów w procesie uczenia, budowania relacji w środowisku szkolnym oraz wspierania rozwoju edukacyjnego i zawodowego uczennic i uczniów.

Podczas praktyki studentki i studenci powinni mieć zapewnioną możliwość zdobycia doświadczeń niezbędnych do realizacji zakładanych efektów uczenia się.

2.2. Kryteria doboru kierunków studiów

Program praktyki dla studentek i studentów stanowi integralną część przygotowanych programów studiów podyplomowych.

Przyjęto założenie, że praktyka zawodowa realizowana w szkołach prowadzących kształcenie w zawodach będzie stanowiła dobrowolną formę wsparcia rozwoju zawodowego studentek i studentów studiów pierwszego lub drugiego stopnia bądź jednolitych studiów magisterskich na kierunkach związanych (tj. wiodących dla kierunków studiów dyscyplin naukowych) z jednym z osiemnastu obszarów zawodowych, które opisano w rozdziale trzecim⁴.

⁴ Szczegółowy opis wyboru osiemnastu kierunków studiów oraz zastosowana w tym procesie metodologia zostały opisane w *Raporcie zawierającym programy kształcenia w ramach wybranych kierunków studiów podyplomowych dla nauczycieli zawodu*.

3. Program praktyki dla studentek i studentów

Praktyka zawodowa realizowana w szkołach prowadzących kształcenie w zawodach stanowi dobrowolną formę wsparcia rozwoju zawodowego studentek i studentów studiów pierwszego lub drugiego stopnia bądź jednolitych studiów magisterskich na kierunkach związanych (tj. wiodących dla kierunków studiów dyscyplin naukowych) z jednym z obszarów zawodowych:

Obszar 1. technik programista;

Obszar 2. technik elektryk, elektryk;

Obszar 3. technik budownictwa, murarz-tynkarz;

Obszar 4. technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej;

Obszar 5. technik automatyk, automatyk;

Obszar 6. technik pojazdów samochodowych, mechanik pojazdów samochodowych;

Obszar 7. technik mechanik, operator obrabiarek skrawających;

Obszar 8. technik logistyk, magazynier logistyki;

Obszar 9. technik robót wykończeniowych w budownictwie, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie;

Obszar 10. technik elektronik, elektronik;

Obszar 11. technik spawalnictwa, monter systemów rurociągowych;

Obszar 12. technik montażu i automatyki stolarki budowlanej, monter stolarki budowlanej;

Obszar 13. technik dekarstwa, dekarz;

Obszar 14. opiekun w domu pomocy społecznej;

Obszar 15. technik mechatronik, mechatronik;

Obszar 16. technik robotyk;

Obszar 17. asystent osoby niepełnosprawnej;

Obszar 18. opiekun osoby starszej.

Celem praktyki jest umożliwienie studentkom i studentom zapoznania się z realiami pracy nauczycielki i nauczyciela zawodu w szkołach branżowych, a także ukazanie roli i znaczenia kształcenia zawodowego dla gospodarki i rynku pracy.

Praktyka pełni rolę wprowadzającą – umożliwia zdobycie pierwszych doświadczeń w środowisku szkolnym, refleksję nad własnymi predyspozycjami dydaktycznymi oraz rozważenie wyboru kariery nauczycielskiej w obszarze szkolnictwa branżowego.

Praktyka powinna być realizowana w szkołach kształcących w zawodach przypisanych do jednego z osiemnastu wyodrębnionych obszarów kształcenia zawodowego.

Zakres realizowanych działań został dostosowany do ograniczonego czasu trwania praktyki oraz statusu studentki i studenta jako osób uczących się. Praktyka nie ma na celu pełnej realizacji obowiązków nauczycielki lub nauczyciela zawodu, lecz stanowi formę zapoznania się z codzienną praktyką dydaktyczną w szkolnictwie branżowym.

Program praktyki został opracowany w taki sposób, aby umożliwić osiągnięcie zakładanych efektów uczenia się w przewidzianym czasie.

3.1. Cele praktyki zawodowej

Celami praktyki są:

- umożliwienie studentkom i studentom poznania środowiska pracy nauczycielki i nauczyciela zawodu,
- budowanie świadomości znaczenia szkolnictwa branżowego dla rozwoju różnych branż i sektorów gospodarki,
- inspirowanie studentek i studentów do rozważenia wyboru kariery nauczycielskiej w szkolnictwie branżowym,
- umożliwienie refleksji nad własnymi predyspozycjami i kompetencjami do pracy dydaktycznej,
- przybliżenie roli kształcenia zawodowego w przygotowaniu młodzieży do wejścia na rynek pracy.

Praktyka zawodowa ma charakter informacyjno-obserwacyjny i służy zachęceniu studentek i studentów do dalszego rozwoju zawodowego w obszarze edukacji zawodowej.

3.2. Organizacja praktyki zawodowej

Praktyka zawodowa powinna być realizowana w szkołach prowadzących kształcenie w zawodach przypisanych do jednego z osiemnastu wyodrębnionych obszarów kształcenia zawodowego.

Do szkół, w których może być realizowana praktyka, zaliczają się:

- branżowe szkoły I stopnia,
- branżowe szkoły II stopnia,
- technika,
- szkoły policealne.

Czas trwania praktyki zawodowej wynosi łącznie **40 godzin lekcyjnych**, realizowanych w ciągu **dwóch kolejnych tygodni**.

Miejsce realizacji praktyki studentka lub student wybierają samodzielnie spośród szkół spełniających powyższe kryteria albo z pomocą akademickiej koordynatorki lub akademickiego koordynatora wyznaczonych przez uczelnię.

Organizację i realizację praktyki wspierają dwie osoby:

- A. Akademicka koordynatorka lub akademicki koordynator praktyki zawodowej** reprezentujący uczelnię,
- B. Opiekunka lub opiekun praktyk zawodowych** wyznaczeni w szkole.

Ad. A. Akademicka koordynatorka lub akademicki koordynator praktyki zawodowej

Akademicka koordynatorka lub akademicki koordynator odpowiadają za zapewnienie zgodności przebiegu praktyk z celem programu praktyk zawodowych oraz wytycznymi uczelni.

Do ich obowiązków należą w szczególności:

- a. Przygotowanie studentek i studentów do praktyki zawodowej**

- Wyjaśnienie celu praktyki, zakresu zakładanych efektów uczenia się oraz oczekiwań wobec realizacji praktyki.
- Przekazanie szczegółowych instrukcji organizacyjnych dotyczących zasad wyboru miejsca praktyki, procedury zgłoszenia, wymaganych dokumentów;

b. Wsparcie w organizacji miejsca praktyki zawodowej

- Udzielenie wsparcia studentkom i studentom w znalezieniu odpowiedniego miejsca praktyki (np. poprzez udostępnienie listy szkół lub wzoru pisma skierowanego do dyrekcji szkoły);
- Formalne zatwierdzenie miejsca praktyki po sprawdzeniu jego zgodności z wymaganiami programu;

c. Utrzymywanie stałego kontaktu podczas trwania praktyki zawodowej

- Zapewnienie studentkom i studentom oraz opiekunkom i opiekunom praktyk bieżącego kontaktu (mailowego lub telefonicznego);
- Monitorowanie przebiegu praktyki poprzez systematyczną współpracę z opiekunką lub opiekunem w szkole;
- Udzielenie wsparcia w przypadku pojawienia się trudności lub nieprawidłowości w realizacji praktyki;

d. Monitorowanie realizacji efektów uczenia się

- Odbiór sprawozdania od studentki lub studenta z przebiegu praktyki, zawierającego opis obserwowanych działań oraz zdobytych doświadczeń.
- Uzyskanie potwierdzenia odbycia praktyki od opiekunki lub opiekuna praktyk w szkole;

e. Zakończenie i rozliczenie praktyki

- Ocena kompletności i poprawności dokumentacji praktyki;
- Zatwierdzenie zaliczenia praktyki i wprowadzenie odpowiedniego wpisu do systemu uczelni.

Uwaga:

Akademicka koordynatorka lub akademicki koordynator są zobowiązani do stałej współpracy z opiekunką lub opiekunem praktyk zawodowych w szkole w celu zapewnienia rzeczywistego, edukacyjnego charakteru praktyk oraz wyeliminowania ryzyka ich formalnego traktowania.

Ad. B. Opiekunka lub opiekun praktyki zawodowej w szkole

Opiekunka lub opiekun praktyk odpowiadają za bezpośrednie wsparcie studentki lub studenta podczas odbywania praktyki w szkole.

Zakres obowiązków obejmuje:

a. Organizację wprowadzenia do praktyki

- Zapoznanie studentki lub studenta z zasadami funkcjonowania szkoły, wewnętrznymi regulaminami (w tym zasadami BHP i ochrony danych osobowych) oraz specyfiką pracy nauczycielki i nauczyciela zawodu;
- Przedstawienie zespołu nauczycielek i nauczycieli i zapoznanie z bezpośrednim środowiskiem pracy;

b. Zapoznanie z zadaniami nauczycielki i nauczyciela zawodu

- Omówienie obowiązków i codziennych działań nauczycielki i nauczyciela zawodu;
- Zaprezentowanie stosowanych metod pracy dydaktycznej, narzędzi edukacyjnych oraz systemu organizacji pracy w szkole;

c. Umożliwienie obserwacji pracy dydaktycznej

- Umożliwienie studentce lub studentowi obserwowania codziennych zajęć dydaktycznych i wychowawczych;
- W miarę możliwości – włączenie studentki lub studenta w proste, nadzorowane działania pomocnicze (np. przygotowanie materiałów dydaktycznych, pomoc w organizacji zajęć);

d. Wsparcie merytoryczne

- Odpowiadanie na pytania studentki lub studenta;
- Wyjaśnianie procedur organizacyjnych, dydaktycznych i wychowawczych obowiązujących w szkole;

e. Monitorowanie realizacji efektów uczenia się

- Wspieranie studentki lub studenta w osiągnięciu zakładanych efektów uczenia się poprzez umożliwienie uczestnictwa w działaniach dydaktycznych;

f. Potwierdzenie odbycia praktyki

- Sporządzenie i podpisanie dokumentu potwierdzającego realizację praktyki zawodowej.

Uwaga:

Zakres powierzonych studentce lub studentowi działań powinien być dostosowany do czasu trwania praktyki oraz statusu osoby uczącej się.

Praktyka powinna być realizowana w sposób niezakłócający funkcjonowania szkoły, a udział studentki lub studenta ma stanowić naturalne wsparcie codziennej pracy szkoły.

3.3. Efekty uczenia się

Praktyki zawodowe dla studentek i studentów studiów I i II stopnia mają na celu umożliwienie zdobycia określonych efektów uczenia się, związanych z poznaniem środowiska pracy nauczycielki i nauczyciela zawodu oraz funkcjonowaniem szkolnictwa branżowego.

Efekty uczenia się		Kryteria weryfikacji
1.	Identyfikuje zasady funkcjonowania szkoły.	1.1. Opisuje strukturę organizacyjną szkoły oraz główne procesy zarządzania, w tym sposób planowania i realizowania zajęć dydaktycznych i wychowawczych. 1.2. Analizuje zasady funkcjonowania szkoły, w tym regulaminy i procedury bezpieczeństwa. 1.3. Identyfikuje prawa i obowiązki nauczycieli zatrudnionych w szkołach publicznych. 1.4. Identyfikuje główne wyzwania edukacyjne, wychowawcze i opiekuńcze w szkole.
2.	Obserwuje działania nauczycielki lub nauczyciela w zakresie planowania i prowadzenia zajęć dydaktycznych, z uwzględnieniem metod i środków stosowanych w kształceniu zawodowym.	2.1. Identyfikuje metody i formy pracy stosowane przez nauczycielkę i nauczyciela z uwzględnieniem specyfiki nauczanego zawodu. 2.2. Obserwuje stosowane przez nauczycielkę i nauczyciela sposoby dostosowania treści do metod, technik i środków dydaktycznych do potrzeb, możliwości oraz barier uczennic i uczniów.

Efekty uczenia się		Kryteria weryfikacji
3.	Obserwuje stosowane przez nauczycielkę lub nauczyciela sposoby zarządzania klasą szkolną oraz ich wpływ na przebieg zajęć dydaktycznych.	3.1. Identyfikuje sposoby komunikacji nauczycielki lub nauczyciela z uczennicami i uczniami sprzyjające utrzymaniu dyscypliny, porządku i zaangażowania uczennic i uczniów w klasie. 3.2. Identyfikuje działania wychowawcze podejmowane przez nauczycielkę lub nauczyciela podczas zajęć. 3.3. Opisuje wpływ zastosowanych strategii zarządzania klasą na zachowanie uczennic i uczniów i przebieg lekcji. 3.4. Wskazuje przykłady działań nauczycielki lub nauczyciela w sytuacjach konfliktowych oraz analizuje ich skuteczność.
4.	Rozpoznaje sposoby wspierania uczennic i uczniów w procesie uczenia się stosowane przez nauczycielkę lub nauczyciela.	4.1. Identyfikuje sposoby stosowane przez nauczycielkę lub nauczyciela w celu motywowania uczennic i uczniów do uczenia się. 4.2. Identyfikuje sposoby wspierania uczennic i uczniów w uczeniu się, w tym z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych i technologii opartych na sztucznej inteligencji. 4.3. Obserwuje, w jaki sposób nauczycielka lub nauczyciel udziela informacji zwrotnej. 4.4. Opisuje przykłady wsparcia udzielanego uczennicom i uczniom przez nauczycielkę lub nauczyciela w trakcie zajęć. 4.5. Proponuje własne przykłady działań, które mogłyby dodatkowo wspierać uczniów i uczennic w procesie uczenia się. 4.6. Wypowiada się ustnie lub pisemnie na temat zastosowanych sposobów wspierania uczennic i uczniów, wskazując ich mocne strony i możliwe ograniczenia.

Efekty uczenia się		Kryteria weryfikacji
5.	Rozpoznaje działania nauczycielki lub nauczyciela w zakresie budowania relacji w środowisku szkolnym.	5.1. Wskazuje przykłady działań nauczycielki lub nauczyciela sprzyjających budowaniu relacji z uczennicami i uczniami. 5.2. Identyfikuje działania nauczycielki lub nauczyciela mające na celu tworzenie przyjaznego i bezpiecznego klimatu w klasie i szkole.
6.	Rozpoznaje działania nauczycielki lub nauczyciela w zakresie wspierania uczennic i uczniów w rozwoju edukacyjnym i zawodowym.	6.1. Wskazuje przykłady działań nauczycielki lub nauczyciela wspierających rozwój edukacyjny uczennic i uczniów. 6.2. Wymienia formy wsparcia udzielane przez nauczycielkę lub nauczyciela w wyborze ścieżki edukacyjnej i zawodowej.

3.4. Przebieg praktyki zawodowej

Szczegółowy przebieg praktyki zawodowej oraz rozłożenie akcentów tematycznych ustala opiekunka lub opiekun praktyk wyznaczony w szkole we współpracy z akademicką koordynatorką lub akademickim koordynatorem praktyk zawodowych.

Opiekunka lub opiekun przygotowuje propozycję przebiegu praktyki, obejmując plan działań, główne obszary aktywności studentki lub studenta oraz przypisanie działań do zakładanych efektów uczenia się. Propozycja ta musi zostać zatwierdzona przez akademicką koordynatorkę lub akademickiego koordynatora przed rozpoczęciem praktyki.

Wszystkie działania podejmowane w trakcie praktyki muszą być zgodne z celem praktyki zawodowej i służyć realizacji zaplanowanych efektów uczenia się.

Akademicka koordynatorka lub akademicki koordynator oraz opiekunka lub opiekun praktyki są wspólnie odpowiedzialni za zapewnienie, aby przebieg praktyki umożliwiał osiągnięcie wszystkich wymaganych efektów.

Zakres realizowanych czynności oraz dobór doświadczeń praktycznych mogą być dostosowywane do:

- specyfiki funkcjonowania szkoły,
- dostępności zajęć dydaktycznych i wychowawczych,
- możliwości organizacyjnych miejsca realizacji praktyki.

Dostosowanie to musi jednak zapewniać możliwość zdobycia przez studentkę lub studenta doświadczeń niezbędnych do realizacji zakładanych efektów uczenia się.

W trakcie realizacji praktyki studentka lub student powinni mieć możliwość:

- obserwacji codziennych działań nauczycielki lub nauczyciela zawodu,
- zapoznania się z procesem planowania i prowadzenia zajęć dydaktycznych,
- obserwacji strategii zarządzania klasą szkolną oraz działań wychowawczych,
- poznania metod wspierania uczennic i uczniów w procesie uczenia się.

W przypadku wystąpienia istotnych ograniczeń organizacyjnych opiekunka lub opiekun praktyk są zobowiązani do niezwłocznego poinformowania akademickiej koordynatorki lub akademickiego koordynatora i wspólnego ustalenia możliwych działań korygujących.

3.5. Sposób dokumentowania i zaliczenia praktyki zawodowej

Dokumentowanie realizacji praktyki zawodowej

W celu zapewnienia weryfikowalności przebiegu praktyki zawodowej oraz potwierdzenia osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się, każda studentka i każdy student są zobowiązani do prowadzenia dokumentacji praktyki zawodowej.

Dokumentacja praktyki obejmuje dwa obowiązkowe elementy:

A. Sprawozdanie z realizacji praktyki zawodowej

- Sprawozdanie powinno zawierać:
 - dane identyfikujące miejsce realizacji praktyki (nazwa i adres szkoły),

- opis obserwowanych działań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych,
 - wskazanie nabytych lub rozwiniętych umiejętności obserwacyjnych i analitycznych,
 - odniesienie do zakładanych efektów uczenia się.
- Sprawozdanie należy sporządzić według wzoru lub wytycznych przekazanych przez akademicką koordynatorkę lub akademickiego koordynatora.
 - Sprawozdanie musi być rzeczowe, konkretne i odzwierciedlać rzeczywisty przebieg praktyki.

B. Potwierdzenie odbycia praktyki zawodowej

- Dokument potwierdzający odbycie praktyki jest wystawiany przez opiekunkę lub opiekuna praktyk w szkole.
- Potwierdzenie zawiera:
 - imię i nazwisko studentki lub studenta,
 - nazwę i adres szkoły,
 - okres odbywania praktyki (datę rozpoczęcia i zakończenia),
 - krótką charakterystykę obserwowanych działań,
 - podpis i pieczęć szkoły.
- Formularz potwierdzenia odbycia praktyki jest przekazywany studentkom i studentom przez akademicką koordynatorkę lub akademickiego koordynatora.

Dokumentacja praktyki musi zostać przygotowana starannie i rzetelnie, a jej treść powinna odpowiadać rzeczywistemu przebiegowi praktyki.

Procedura zaliczenia praktyki zawodowej:

A. Złożenie dokumentacji

- Studentka lub student są zobowiązani do złożenia pełnej dokumentacji praktyki (sprawozdania oraz potwierdzenia odbycia praktyki) w terminie wskazanym przez organizatora praktyki.
- Dokumenty należy złożyć w formie określonej przez uczelnię (papierowo lub elektronicznie).

B. Weryfikacja dokumentacji przez akademicką koordynatorkę lub akademickiego koordynatora

- Akademicka koordynatorka lub akademicki koordynator dokonują oceny kompletności oraz poprawności dokumentacji.
- W szczególności weryfikowane są:
 - zgodność miejsca praktyki z wymaganiami programu,
 - adekwatność opisanych działań do założeń programu praktyk,
 - odniesienie do zakładanych efektów uczenia się.

C. Zatwierdzenie i wpis zaliczenia

- Po pozytywnej weryfikacji dokumentacji akademicka koordynatorka lub akademicki koordynator zatwierdzają zaliczenie praktyki zawodowej.
- Informacja o zaliczeniu praktyki zostaje wprowadzona do systemu uczelni.

D. Odmowa zaliczenia praktyki

- W przypadkach:
 - niezłożenia dokumentacji,
 - złożenia dokumentacji niekompletnej lub nierzetelnej,
 - stwierdzenia niezgodności treści dokumentacji z rzeczywistym przebiegiem praktyki, akademicka koordynatorka lub akademicki koordynator może odmówić zaliczenia praktyki zawodowej.
- W przypadku odmowy zaliczenia praktyki studentka lub student mogą ubiegać się o odbycie praktyki w innym terminie, zgodnie z procedurami obowiązującymi na uczelni.

Przekazanie wzorów dokumentów:

Wzory dokumentów wymaganych do zaliczenia praktyki zawodowej (formularz sprawozdania oraz formularz potwierdzenia odbycia praktyki) przekazuje studentkom i studentom akademicka koordynatorka lub akademicki koordynator.

Akademicka koordynatorka lub akademicki koordynator są odpowiedzialni za:

- wyjaśnienie zasad wypełniania dokumentów,
- udzielenie wsparcia w razie wątpliwości,
- odbiór dokumentacji po zakończeniu praktyki.

Studentki i studenci są zobowiązani do stosowania wyłącznie wzorów dokumentów przekazanych przez akademicką koordynatorkę lub akademickiego koordynatora.

3.6. Prawa i obowiązki studentek i studentów podczas realizacji praktyki zawodowej

Prawa studentek i studentów:

Studentka i student realizujący praktykę zawodową mają prawo do:

A. realizacji praktyki zgodnie z zatwierdzonym programem praktyk

- uczestniczenia w praktyce, której przebieg został wcześniej zatwierdzony przez akademicką koordynatorkę lub akademickiego koordynatora;

B. otrzymania wsparcia od opiekunki lub opiekuna praktyk w szkole

- uzyskania niezbędnych informacji o zasadach funkcjonowania szkoły oraz zasadach bezpieczeństwa, ochrony danych osobowych i obowiązujących regulaminach;

C. otrzymania wsparcia od akademickiej koordynatorki lub akademickiego koordynatora

- konsultacji w przypadku trudności lub problemów związanych z realizacją praktyki;
- zgłoszenia zastrzeżeń dotyczących przebiegu praktyki;

D. bezpiecznych i zgodnych z przepisami warunków realizacji praktyki

- praktyki realizowanej w warunkach zapewniających przestrzeganie zasad bezpieczeństwa, higieny pracy oraz ochrony danych osobowych;

E. ochrony swoich praw, wynikających ze statusu studentki lub studenta

- traktowania z poszanowaniem godności osobistej i równego dostępu do świadczeń edukacyjnych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Obowiązki studentek i studentów:

Studentka i student realizujący praktykę zawodową są zobowiązani do:

A. przestrzegania zasad ustalonych przez miejsce realizacji praktyki

- stosowania się do regulaminów wewnętrznych szkoły, zasad bezpieczeństwa oraz zasad ochrony danych osobowych;

B. rzetelnego uczestnictwa w działaniach objętych programem praktyk

- aktywnego zaangażowania w obserwację i analizę pracy nauczycielki i nauczyciela zawodu;
- realizacji powierzonych zadań z należytą starannością i odpowiedzialnością;

C. dokumentowania przebiegu praktyki

- prowadzenia dokumentacji praktyki zgodnie z wytycznymi akademickiej koordynatorki lub akademickiego koordynatora (sporządzenie sprawozdania, uzyskanie potwierdzenia odbycia praktyki);

D. utrzymywania kontaktu z akademicką koordynatorką lub akademickim koordynatorem

- informowania akademickiej koordynatorki lub akademickiego koordynatora o istotnych problemach lub zmianach w przebiegu praktyki;
- uczestniczenia w konsultacjach, jeżeli jest to wymagane w toku realizacji praktyki;

E. realizacji zaplanowanych efektów uczenia się

- podejmowania działań umożliwiających osiągnięcie efektów uczenia się określonych w programie praktyki;

F. reprezentowania uczelni w sposób odpowiedzialny

- zachowania kultury osobistej, przestrzegania zasad etyki zawodowej oraz odpowiedzialności za powierzone zadania i informacje.

Podsumowanie

Polski system edukacji zawodowej stoi dziś przed poważnymi wyzwaniami kadrowymi, wynikającymi z głębokich i wielowymiarowych przemian technologicznych, społecznych i gospodarczych. Za najbardziej palące problemy eksperci uznają dwa zjawiska o charakterze systemowym: sukcesywne starzenie się kadry nauczycielskiej oraz niski poziom zainteresowania zawodem nauczycielki i nauczyciela wśród młodych osób (Konieczna-Sałamatin i in., 2024; Koss-Goryszewska i in., 2024). Dane demograficzne oraz badania empiryczne prowadzone wśród studentów i uczniów potwierdzają tę diagnozę, wskazując jednocześnie na potrzebę wdrożenia kompleksowych działań naprawczych mających na celu zabezpieczenie przyszłości kształcenia zawodowego w Polsce.

Wobec ograniczonej skuteczności dotychczasowych mechanizmów rekrutacyjnych oraz niskiej atrakcyjności zawodu nauczycielki i nauczyciela istotne znaczenie zyskują rozwiązania o charakterze wczesnej interwencji i orientacji zawodowej. Jednym z takich działań jest wdrożenie krótkoterminowych praktyk orientacyjnych, skierowanych do studentek i studentów kierunków technicznych, branżowych i pokrewnych. Praktyki te – choć nie zastępują koniecznych reform systemowych w zakresie wynagrodzeń, warunków pracy czy awansu zawodowego – mogą stanowić istotne uzupełnienie strategii odbudowy prestiżu zawodu nauczycielki i nauczyciela.

Celem proponowanego programu praktyk nie jest pełna profesjonalizacja studentek i studentów w zakresie dydaktyki, lecz umożliwienie im pierwszego, pogłębionego kontaktu z rzeczywistością pracy nauczycielskiej. Tego rodzaju doświadczenie sprzyja refleksji nad własnymi predyspozycjami pedagogicznymi, umożliwia poznanie środowiska szkolnego „od wewnątrz” oraz inspirowanie do rozważenia kariery w edukacji. Badania zawarte w równoległym raporcie diagnostycznym potwierdzają, że pasja i poczucie sensu są kluczowymi czynnikami motywującymi do pozostania w zawodzie nauczycielki i nauczyciela. Praktyka zawodowa może być pierwszym momentem, w którym te wartości zostaną rozpoznane i docenione.

Z perspektywy instytucji edukacyjnych udział studentek i studentów w praktykach również przynosi wymierne korzyści. Młode osoby, posiadające aktualną wiedzę branżową i kompetencje cyfrowe, mogą stanowić wsparcie dla zespołów nauczycielskich, podkreślając jednocześnie otwartość szkół na współpracę z uczelniami i gotowość do reagowania na zmieniające się potrzeby rynku pracy. Praktyki mogą zatem pełnić funkcje nie tylko

edukacyjną i orientacyjną, ale również wizerunkową – budując pozytywny obraz szkolnictwa branżowego jako przestrzeni nowoczesnej, dynamicznej i otwartej na rozwój.

W dłuższej perspektywie programy praktyk mogą stać się częścią szerszych działań na rzecz podniesienia jakości i atrakcyjności kształcenia zawodowego w Polsce. Ich skuteczność będzie jednak zależna od poziomu zaangażowania wszystkich aktorów systemu edukacji – uczelni, szkół, instytucji wspierających oraz samych studentek i studentów. Właściwie zaprojektowane, wdrażane i monitorowane praktyki mają potencjał, by stać się istotnym komponentem strategii rozwoju kadr dla edukacji branżowej odpowiadającej na potrzeby współczesnego społeczeństwa i gospodarki.

Bibliografia

Pozycje zwarte

Dobkowska, J., Zielińska, A., Żytko, M. (2023). *Młodzi nauczyciele odchodzą ze szkoły. Raport z diagnozy uwarunkowań odchodzenia z zawodu nauczycieli o stażu pracy do 5 lat.*

Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.

Konieczna-Sałamatin, J., Trzeciński, R., Woźniak, J. (2024). *Zapotrzebowanie na nauczycieli zawodu – wyniki badania powszechnego wśród organów prowadzących szkoły kształcące w zawodach.* Instytut Badań Edukacyjnych.

Konieczna-Sałamatin, J., Trzeciński, R., Woźniak, J. (2024). *Zapotrzebowanie na nauczycieli zawodu – wyniki badań sondażowych wśród szkół kształcących w zawodach.* Instytut Badań Edukacyjnych.

Koss-Goryszewska, M., Ostaszewski, M., Pająk-Załęska, K., Rostworowski, M., Stanaszek, A., Staszewicz, M., Walczak, D. (2024). *Raport dotyczący diagnozy motywacji, zasobów, potrzeb i barier związanych z zapewnieniem kadr dla kształcenia zawodowego.* Instytut Badań Edukacyjnych.

Modrzejewska, E. (2023). Rola praktyk studenckich w rozwoju kompetencji przydatnych w pracy zawodowej. *Homo et Societas. Wokół Pracy Socjalnej*, 8, 71–89.

Nabrdalik, K., Płaza, K., Szymańska, K., Dutkiewicz, K., Ćwioro, D. (2024). *Nauczyciel_ka 2040. Odważ się myśleć inaczej.* Fundacja Teach for Poland.

Tworzydło, D. (2022). *Analiza i propozycje zmian dotychczasowych rozwiązań w obszarze odbywania praktyk i staży.* Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.

Akty prawne

Obwieszczenie Ministra Nauki z dnia 9 lutego 2024 r. (Dz. U. 2024 poz. 453) w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz. U. 2023 poz. 2102).

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. 2019 poz. 1450).

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 poz. 1668).

Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. 2016 poz. 64 z późn. zm.).

Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela z dnia 25 lipca 2019 r. (Dz. U. 2021 poz. 1450 z późn. zm.).

Obwieszczenie Ministra Nauki z dnia 9 lutego 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz. U. 2024 poz. 453).